

Lilian LUCHIN,

lector superior universitar al Catedrei „Științe penale”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

Andrei POPOVICI,

masterand al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

FOLOSIREA EXPERTIZEI CRIMINALISTICE ÎN CERCETAREA ȘI PREVENIREA INFRAȚIUNILOR

Rezumat

În acest articol ne-am propus să punem în evidență unele probleme ce țin de importanța și valoarea probatorie a expertizelor criminalistice în cercetarea și prevenirea infracțiunilor. Totodată, am încercat să subliniem acele situații concrete în care expertizele folosite în cercetarea și prevenirea infracțiunilor.

Cuvinte-cheie: expertiză criminalistică, metode științifice, prevenirea infracțiunilor.

Summary

In this article I intend to highlight some issues related to the importance and evidential value of forensic expertise in the investigation and prevention of crime. At the same time I tried to emphasize those specific situations where it can be used in research and crime prevention.

Keywords: forensic, scientific methods, crime prevention.

Introducere. Expertiza este importantă, deoarece contribuie la aflarea adevărului cu privire la existența sau inexistența infracțiunii, la persoana care a săvârșit-o, precum și la alte împrejurări necesare pentru corecta soluționare a cauzei. Elemente de probă îndoielnice ori simple indicii pot, prin efectuarea expertizei, să fie reținute ca probe temeinice ori înlăturate ca fiind fără valoare.

Expertiza criminalistică face parte din categoria mai largă a expertizelor judiciare ce constituie un mijloc de probă, un procedeu probator valoros, prin care, pe baza unei cercetări fundamentată pe date și metode științifice, expertul aduce la cunoștința organului judiciar concluzii motivate științific cu privire la fapte pentru a căror lămurire sunt necesare cunoștințe de specialitate.

Metode și materiale aplicate. În procesul studiului am utilizat următoarele metode de investigație științifică: analiza logică, analiza comparativă, analiza sistemică, sinteza, clasificarea. În calitate de materiale au servit o serie de lucrări științifice, reglementări naționale, precum și jurisprudența în materia respectivă.

Rezultate obținute și discuții. În contracararea criminalității un rol important îl joacă expertiza criminalistică. Folosind metodicele

științifice de cercetare a corpurilor delictive, ea intervine la constatarea adevărului obiectiv într-o cauză sau alta. Rezultatele obținute în urma diferitor investigații asupra corpurilor delictive prezentate odată cu dispunerea expertizei sunt fixate într-un raport de expertiză. Expertizele criminalistice se efectuează în baza unor metodici științifice bine determinate, garantând adevărul obiectiv al cercetării în întregime. Fiecare expertiză criminalistică trebuie să fie clară, completă, cercetând corpurile delictive din toate punctele de vedere. Rezultatele acestor cercetări trebuie să fie descrise într-un raport de expertiză. În acest raport detaliat se descrie forma, culoarea, mărimea, destinația, proprietățile, caracteristicile și deosebirile. Descrierea și lămurirea celor mai importante caracteristici în urma examinării obiectelor prezentate la expertiză prezintă niște date importante pentru ofițerul de urmărire penală sau lucrătorul operativ pentru elucidarea unor sau altor situații din cauza penală, punerea în fața expertului a unor întrebări de verificare și adăugătoare, dispunerea noilor expertize, elaborarea unor versiuni, aprecierea tacticii prezentării rezultatelor expertizei criminalistice învinuitului și audierii lui.

În argumentarea expunerilor de mai

sus aducem următoarele exemple. În procesul cercetării blanchetelor unor acte expertul a ajuns la concluzia că aceste blanchete se deosebesc de modelele prezentate. El le-a grupat după modul de fabricare și a descris în textul cercetării expertizei fiecare mod, dar și caracteristicile compoziției hârtiei. Aceste rezultate dau posibilitate ofițerului de urmărire penală și lucrătorului operativ să înainteze versiunea despre una și aceeași proveniență a blanchetelor ridicate de la câțiva bănuți; să-i intereseze despre canalele de răspândire și primirea hârtiei cu anumite caracteristici de fabricare, prelucrare și de întreprins anumite acțiuni de urmărire penală și operative de investigații pe acest caz.

La expertiza urmelor de sânge în scopul stabilirii apartenenței de grup și sex expertul în textul cercetării evidențiază caracteristicile exterioare ale urmelor (culoarea, forma, dimensiunile, amplasarea lor pe obiecte etc.). Aceste caractere pot arăta vechimea urmelor de sânge, mecanismul formării lor. Aceste aspecte expertul nu le desemnează în concluzii, deoarece principala problemă este stabilirea apartenenței de grup și sex, în același timp ofițerul de urmărire penală și lucrătorul operativ luând cunoștință de aceste date favorizează constatarea admisibilității urmelor de sânge la fapta dată și concretizarea anumitor situații.

Uneori rezultatele obținute în urma cercetării urmelor de picioare, mâini, încălțăminte, dinți dau posibilitate expertului să descrie datele ce se referă la anumite caractere anatomice ale omului care a creat aceste urme. Așadar, descriind urmele de mâini, expertul poate sublinia cicatricile sau alte defecte ce se evidențiază pe mâinile omului care a creat acele urme la fața locului (lipsa degetelor, amplasarea lor neobișnuită ș.a.); analizând întrebarea despre valabilitatea urmelor de încălțăminte, putem judeca despre mărimea încălțăminte pe care o purta infractorul, despre înălțimea lui, caracterul mersului, greutatea etc. Aceste informații conținându-se în raportul de expertiză vor favoriza și ajuta ofițerul de urmărire penală și lucrătorul operativ în căutarea infractorului.

Depistînd în urme diferite substanțe stră-

ine (pilitură, fragmente de vopsea, sânge etc.), expertul le descrie de obicei în raport. Ofițerul de urmărire penală și lucrătorul operativ folosesc aceste date în caz de necesitate pentru dispunerea diferitor expertize în scopul aprecierii naturii de proveniență a lor.

Un factor nu mai puțin important este descrierea precisă de către expert a amplasării și mecanismului de formare a urmelor. Ajungând la o concluzie pozitivă că urmele de mâini sunt create de o persoană concretă la fața locului, expertul descrie în textul cercetării și arată că aceste urme au putut să se formeze în timpul unor manipulații (în urma atingerii sau luării obiectului), dar amplasarea lor arată unele acțiuni prealabile ale infractorului. Aceste date din conținutul raportului de expertiză dau posibilitatea organului de urmărire penală să clarifice caracterul acțiunilor infractorului.

În conformitate cu art.93 pct.2 CPP, raportul de expertiză este un mijloc de probă. Cu ajutorul expertizei se pot afla acele circumstanțe care s-au petrecut anterior în procesul săvârșirii infracțiunii. Ofițerul de urmărire penală și lucrătorul operativ trebuie să ia în considerare și să folosească util nu numai concluziile, ceea ce se întâmplă foarte des în practică, dar și datele de fapt care sunt descrise în partea descriptivă a raportului de expertiză în scopul cercetării infracțiunii. Luând în considerare momentele descrise în partea descriptivă și concluzii, trebuie de gândit o tactică a audierii învinuitului, să fim pregătiți de diferite contestări și în continuare de întreprins acțiunile de înlăturare a acestor contestări.

Datele de fapt din expertiză pot fi folosite pentru elaborarea versiunilor și întreprinderea acțiunilor de urmărire penală chiar și în acel caz când concluziile expertului sunt probabile.

Un alt rol important al raportului de expertiză decât cel de cercetare a infracțiunilor îl joacă cel de prevenire. De aceea, apreciind rapoartele de expertiză care sunt pe o cauză penală, ofițerul de urmărire penală trebuie să ia în considerare momentele ce țin de cauzele și condițiile care au dus la săvârșirea infracțiunii. Analizând raportul de expertiză din aceste

poziții, ofițerul de urmărire penală și lucrătorul operativ acumulează informația despre diferite metode de săvârșire a infracțiunii, spre exemplu, despre modul de pătrundere în diferite încăperi, despre modul de falsificare și deghizare a semnăturilor în documente, despre diferite procedee și metode intenționate ale schimbării capacităților și caracteristicilor corpurilor delictive, care sunt obiectele cercetării criminalistice. Aceste date din rapoartele de expertiză, la o analiză mai detaliată, contribuie la constatarea celor mai vulnerabile locuri de pătrundere a infractorilor în încăperi; relevarea neajunsurilor care se depistează la mijloacele de închidere și de control; aprecierea metodelor de fals și deghizare în scopuri infracționale; depistarea canalelor de unde infractorii procură diferite materiale pentru confecționarea armelor albe sau de foc.

O importanță deosebită în rapoartele de expertiză o are cercetarea și descrierea metodelor de falsificare a clișeelor ștampilelor, sigiliilor, blanchetele actelor, mijloacelor de protecție etc. Nu mai puțin important este și descrierea mijloacelor tehnice care au fost folosite la comiterea infracțiunii. Căpătând aceste date care caracterizează mijloacele tehnice și materialele folosite la falsificarea clișeelor ștampilelor, sigiliilor etc., ofițerul de urmărire penală poate să constate întreprinderea sau organizația unde se găsesc aceste mijloace tehnice și materiale, să studieze cum se păstrează și, dacă sunt la evidență, să concretizeze cercul de persoane care au acces nelimitat la ele. Aceasta va servi o bază de înlăturare a neajunsurilor în evidență și păstrarea obiectelor. În practica cercetărilor criminalistice s-au întâlnit cazuri când permisele de conducere (de tip vechi) erau falsificate cu ajutorul plicurilor poștale, care aveau pe suprafața părții interioare o plasă îndeplinită prin metodă tipografică ce servea la imitarea plasei de protecție care exista la permisele de conducere confecționate la întreprinderile specializate. Aceste cazuri, fiind menționate în rapoartele de expertiză, au servit ca bază de a înainta în instanțele corespunzătoare un demers privind stoparea producerii acestor plicuri poștale.

Actualmente, în fața experților sunt

pute diferite sarcini de a participa, bazându-se pe studiile speciale, la cercetarea anumitor materiale, la evidențierea și înlăturarea cauzelor și condițiilor care pot contribui la săvârșirea unor astfel de infracțiuni. În legătură cu aceasta, experții din inițiativă proprie în partea descriptivă a raportului de expertiză pot descrie faptele constatate în timpul cercetărilor corpurilor delictive, cauzele și situațiile ce au condus la săvârșirea infracțiunii (exemplu în cazul expertizei mijlocului cu care s-a săvârșit infracțiunea – se expune părerea despre semifabricatele care au fost folosite pentru confecționarea mijlocului; unde sunt cele mai răspândite; cu ajutorul căror strunguri au fost prelucrate la confecționarea mijlocului etc.). Acumulând informația necesară din raportul de expertiză, ofițerul de urmărire penală o va analiza în corespundere cu alte materiale, arătând condițiile și cauzele ce au dus la săvârșirea infracțiunii, iar apoi va înainta acele propuneri pentru înlăturarea neajunsurilor care vor împiedica și preîntâmpina săvârșirea pe viitor a infracțiunilor analogice.

Dacă din raportul de expertiză reiese recomandările logice în profilaxia infracțiunilor, legate de falsificarea documentelor și semnăturilor, spargerea dispozitivelor de închidere și obstacolelor a căror săvârșire a fost ușurată din cauza unor neajunsuri constructive, falsificării produselor industriale, atunci ofițerul de urmărire penală este în drept, pentru concretizarea anumitor situații, să audieze expertul care a efectuat expertiza sau în acest sens să se consulte cu un specialist. De obicei, specialistul poate nu numai să răspundă la întrebările puse de ofițerul de urmărire penală, ci și să înainteze diferite propuneri îndreptate spre prevenirea unui gen de infracțiuni concret. În multe cazuri concrete de dispunere a expertizei ofițerul de urmărire penală poate pune în fața expertului întrebări ce vor contribui la preîntâmpinarea diferitor infracțiuni. Spre exemplu: prin ce metodă a fost deteriorată siguranța și ce neajunsuri constructive au influențat asupra ei; ce neajunsuri tehnice ale blanchetei documentului dat au determinat falsificarea etc. În funcție de anumite situații concrete a cauzei și de anumite particularități ale corpurilor delic-

te este imposibili de enumerat toate întrebările la dispunerea expertizei. Răspunsurile la astfel de întrebări ajută ofițerul de urmărire penală, lucrătorul operativ să scoată în evidență acele situații care au favorizat săvârșirea infracțiunii și să formuleze mai precis propunerile pentru înlăturarea acestor neajunsuri. Dacă expertul va răspunde parțial sau neclar la întrebările puse, atunci ofițerul de urmărire penală va dispune o expertiză suplimentară sau o expertiză repetată. La dispunerea acestor expertize este binevenit de pus în fața expertului atât întrebări de profilaxie, cât și întrebări ordinare care sunt legate de cercetarea criminalistică a corpurilor delictive. Această tactică este îndreptată spre cercetarea multilaterală a obiectelor, iar ofițerului de urmărire penală îi va fi dat un răspuns clar și corect.

Luând cunoștință de datele factice din partea descriptivă a raportului de expertiză și apreciind concluziile, ofițerul de urmărire penală poate să aleagă corect metodele tactice în cercetarea infracțiunilor și formularea propunerilor pentru preîntâmpinarea lor. Trebuie menționat că concluziile expertului și datele factice conținute în partea descriptivă a raportului de expertiză sunt bazate pe rezultatele folosirii metodelor și mijloacelor tehnico-științifice la cercetarea obiectelor concrete. Folosirea corectă a metodelor garantează autenticitatea rezultatelor obținute.

Concluzii. După cum se știe, legea procesual-penală nu recunoaște o ierarhie a probelor. În consecință, ea consideră pe plan egal toate mijloacele de probă. Din punct de vedere practic, expertiza efectuată cu respectarea strictă a dispozițiilor legale, a metodologiei de cercetare și a regulilor de tactică criminalistică, rămâne, în opinia noastră, ca mijloc de probă cu valoare probatorie deosebită, deoarece cercetările efectuate în cadrul expertizelor criminalistice se bazează doar pe criterii strict științifice.

Referințe bibliografice

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 14.03.2003.
2. Stancu E., „Criminalistica”, Editura „Actami”, București, 1995.
3. Red. Autori: I. Anghelescu, Gh. Barbuc, T. Barbu, „Tratat practic de criminalistică”, vol. II, București, 1978.
4. Mircea I., „Criminalistica”, Editura Lumina Lex, București, 1999.
5. Cârjan L., „Criminalistica și științe de contact”, Ed. MAI, București, 2004.
6. Лифшиц Е., Михайлов В., «Назначение и производство экспертизы», учебное пособие, Волгоград, 1977.
7. Статкуса В., «Криминалистические экспертизы, выполняемые в органах внутренних дел», учебное пособие, Москва ВНИИ МВД СССР, 1988.